
COMITETUL NAȚIONAL ROMÂN ICOMOS

RAPORTUL PROIECTULUI MINIER ROSIA MONTANA CU PATRIMONIUL CULTURAL AL ZONEI:

NOTA PRELIMINARĂ:

Textul-sinteză ce urmează cuprinde exclusiv elemente ce țin de raportul dintre proiectul minier propus și valorile patrimoniului cultural imobil (monumente istorice, situri arheologice, peisaj cultural). Nu sunt evocate nici un fel de argumente de ordin economic, social sau de altă natură excedând competența și misiunea organizației.(www.icomos.org, www.icomos.ro). Dorim prin aceasta să contribuim la o dezbateră obiectivă orientată spre valorile de care se pot bucura cei mulți.

I. **PROIECTUL MINIER** propus de compania Roșia Montană Gold Corporation prevede excavarea a patru cariere în masivele care flanchează valea în raport cu centrul istoric al localității:

- Orlea și Jig-Văidoaia (la Nord)
- Cetate și Cârnic (la Sud)

Această presupune dispariția celei mai mari părți din sistemul de galerii **(1)**, a unei importante componente miniere supraterane **(2)** și a unui întreg peisaj cultural **(3)** ce a fost modelat de om în relația sa istorică de milenii cu natura înconjurătoare, și păstrarea doar a centrului istoric **(4)** izolat, proiectat între 4 imense cariere ce-i distrug cadrul tradițional, de patrimoniu natural și cultural -material și intangibil - în care trebuie perceput¹.

(1) Sistemul de galerii

- cel mai complex și extins sistem de exploatare minieră subterană din epoca romană – doar parțial explorat și puțin cercetat (cu un potențial ridicat de a oferi noi informații și noutăți privind cunoașterea acestui aspect al civilizației romane); Acest lucru a fost explicit declarat de arheologi străini care au participat la cercetări în zonă (Cauuet et alii, 2004)

- un sistem unic de exploatare subterană, extins și diversificat, ilustrativ pentru schimbările și evoluția tehnicilor miniere de-a lungul a mai mult de 3000 de ani; față de cele mai longevive situri miniere înscrise în Lista Patrimoniului Mondial – 1000 ani Rammelsberg, câteva sute celelalte (Falun, Roros, Cornwall etc.) Roșia Montană a funcționat pe parcursul a mai mult de trei milenii

(2) - un teritoriu transformat de activitatea minieră mult milenară, care păstrează semne și vestigii clare și diverse ale locuirii – ex. *fortificații preistorice, necropole tumulare preistorice, necropole romane terasate, temple și edificii civile romane* – și mai ales ale mineritului – *de la exploatări la zi preistorice și romane, la galerii, drumuri*

---

¹ „Cazul Rosia Montana exemplifică în cel mai înalt grad posibilitatea de atingere a securității naționale prin distrugerea patrimoniului subteran și suprateran în numele unei investiții economice prezentate în mod abuziv drept unica variantă pentru o dezvoltare durabilă”. Raportul Comisiei Prezidențiale pentru Patrimoniu construit și natural, București, 2009, pag. 61

pentru transportul minereului, guri de mină, mici depozite de steril, rețeaua de lacuri de acumulare (peste 150), canale de aducțiune și dirijare a apei

(3) - toate proiectate pe un fundal natural spectaculos și variat care reunește formațiuni geologice rare (monumente ale naturii, din care unul, Piatra Despăcată, este propus pentru mutare, ceea ce ar echivala cu anularea lui), pajiști cu o mare diversitate de specii, dintre care unele endemice, nesemnificate în studiul de impact asupra mediului, dar identificate în studiile alternative (v. J. Ackeroyd în „Roșia Montană în Universal History”) – totul alcătuiește un peisaj cultural de mare valoare

(4) - singurul târg minier istoric conservat în zona Cadrlaterului Aurifer al Munților Apuseni, constituit în perioada medievală, cu fond construit majoritar datat între sec. XVIII și perioada interbelică.

II. REGIMUL DE PROTECȚIE AL MONUMENTELOR ISTORICE ȘI ZONELOR PROTEJATE AFLAT ÎN FUNCȚIUNE LA ACEST MOMENT

Centrul istoric al Roșia Montană apare în Legea 5-2000 privind Aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național, secțiunea III, Zone Protejate, la Anexa I. VALORI DE PATRIMONIU CULTURAL DE INTERES NAȚIONAL (MONUMENTE ISTORICE DE VALOARE NAȚIONALĂ EXCEPȚIONALĂ) drept „ansambluri urbane”. Tot în aceeași categorie, de valori naționale excepționale, se găsesc (poziția 483 din anexa I, I.1) *Galeriile romane ale exploatărilor miniere aurifere din Comuna Rosia Montană, satul Roșia Montană, jud. Alba*. În virtutea acestor prevederi, cf. Legii 5-2000,

Art. 3. - Lucrările de salvare, protejare și de punere în valoare a patrimoniului din zonele protejate sunt de utilitate publică, de interes național.

Art. 8. - (1) Lucrările necesare de salvare, cercetare, restaurare, protejare, conservare și de punere în valoare a patrimoniului din zonele protejate de interes național se vor executa numai în baza avizelor și aprobărilor autorităților administrative și forurilor științifice din domeniu, prevăzute de lege. Aceste lucrări se cuprind în listele de investiții anexă la bugetele ordonatorilor principali de credite, pe bază de documentații tehnico-economice elaborate și aprobate potrivit dispozițiilor legale, și se finanțează, în completare, în limita fondurilor aprobate cu această destinație, prin legile bugetare anuale.

(2) Finanțarea totală sau parțială a lucrărilor se poate face și de alți investitori, persoane fizice sau persoane juridice, din donații sau din alte fonduri alocate de organisme internaționale sau din resurse financiare obținute în baza unor convenții bilaterale ori multilaterale, în condițiile stabilite de lege.

Art. 9. - Nerespectarea măsurilor specifice de conservare și de protejare a zonelor protejate atrage, potrivit legii, răspunderea civilă, contravențională sau penală, după caz.

În Lista Monumentelor Istorice publicată în Monitorul Oficial partea I nr. 670bis din 1 octombrie 2010, situl arheologic este cuprins la grupa A (importanță națională) și 41 de clădiri sunt aparțin grupei B (importanță locală). În decursul ultimilor aniau fost depuse documentații de declasare a unor părți din teritoriul sitului arheologic, bazate pe certificate de descărcare de sarcină arheologică, dar care au fost contestate și au fost casate prin hotărâri ale justiției², fie au fost respinse în cadrul procedurilor interne ale MC (2012). În același timp autoritățile

---

² „Instanța de fond a reținut că exploatarea unei părți din masivul Cârnic este incompatibilă cu obligația protejării galeriilor mniniere romane descoperite în zonă” – decizie validată de Înalta Curte de Casație și Justiție, Secția Contencios administrativ și fiscal, prin Decizia 4607- 09.12.2008

locale au declinat toate inițiativele de punere sub protecția clasării a diferite clădiri, menținându-și decizia de păstrare a localității ca zonă monoindustrială, lucru ce a accentuat efectele crizei.

III. OPINIILE COMUNITĂȚII ȘTIINȚIFICE INTERNAȚIONALE IMPOTRIVA PROIECTULUI MINIER DE LA ROSIA MONTANA

Începând cu 2002, când 1038 de personalități și instituții au aderat la o declarație arătând valoarea deosebită a sitului de la Rosia Montană și nevoia protejării sale, un număr important de manifestări și personalități, prin declarații și rezoluții internaționale ori din cadrul dezbaterii științifice naționale au cerut protejarea valorilor zonei în respectul legilor și convențiilor la care a aderat România.

Din aceste manifestări publice ale comunității internaționale a specialiștilor în domeniul patrimoniului cultural sunt de menționat:

1. Rezoluții ale Adunărilor Generale ICOMOS (Consiliul Internațional al Monumentelor și Siturilor, organizație de expertiză cuprinsă în Convenția Patrimoniului Mondial UNESCO 1972) de la Madrid – 2002, Victoria Falls – 2003, Xian -2005, Pecs – 205, Quebec - 2008, Paris - 2011

2. Scrisori ale Președintelui ICOMOS adresate celor mai înalte autorități ale statului (nici una nu a primit răspuns):

- Scrisoare adresată de Michael Petzet, președinte ICOMOS, Președintelui României, Primului Ministru, Ministrului Culturii și Ministrului Mediului în 2007
- Scrisoare adresată de Gustavo Araoz, președinte ICOMOS, Președintelui României, Primului Ministru, Ministrului Culturii în 2008

3. Rezoluții ale Uniunii Internaționale a Arhitecților, Consiliului European al Arhitecților, Uniunii Arhitecților din România și Ordinului Arhitecților din România (28.06.2007, 06.07.2008)

În toate aceste luări de poziție a fost subliniată disponibilitatea specialiștilor ca, la solicitarea Guvernului României, să elaboreze soluții pentru dezvoltarea durabilă a zonei prin păstrarea, conservarea, restaurarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural.

În 2013, organizația pan-europeană Europa Nostra a selectat Rosia Montană ca unul din cele mai periclitate situri patrimoniale în vederea susținerii spre finanțare a unei strategii de revitalizare a zonei pornind de la patrimoniul său cultural, în baza unei prezentări și a unui studiu depus de Pro Patrimonio, cu sprijinul ARA, OAR, ICOMOS România.

În plan național au fost transmise autorităților de specialitate (Ministerul Culturii, Ministerul Mediului) începând cu 2006 o serie de scrisori, adrese, documentații, prin care se argumenta valoarea excepțională a sitului, potențialul său de a face parte din Lista Patrimoniului Mondial UNESCO, precum și disponibilitatea profesioniștilor începând cu cei din Academia Română, institute de cercetare sau academice, organizații neguvernamentale precum UAR, OAR, ARA, ICOMOS România de a contribui la salvarea zonei prin valorificarea patrimoniului său cultural.

Conf.dr.arh. Sergiu NISTOR
PRESEDINTE
ICOMOS ROMANIA

